

Forelesning 8: SØK3442

Priser og inflasjon, og Økonomisk vekst

Joakim Blix Prestmo, 6. oktober 2020

Agenda del 1: Måling av prisnivå og inflasjon

- Konsumprisindeks og inflasjon
- Justere for inflasjon/prisvekst
- Utfordringer med KPI
- Kostnaden av inflasjon
- Inflasjon og renter

Konsumprisindeks og inflasjon

- Hva er KPI?
- Varekurv
- Basisår
- Basisår-kurven

$$KPI = \frac{\text{Kostnad til basisår – kurven i gjeldene år}}{\text{Kostnad til basisår – kurven i basis året}}$$

SSB: <https://www.ssb.no/statbank/sq/10041175>

...forts

- Regneeks

Inflasjon?

- Prosentvis vekst i KPI

$$\pi = \frac{(KPI_t - KPI_{t-1})}{KPI_{t-1}}$$

- Regneeks fra SSB-tallene

Justere for inflasjon

- Ønsker å konvertere fra nominelle til reelle verdier
 - Eks. BNP i faste priser og i løpende priser
 - Regneeks. Vekst i BNP i løpende og i faste priser
- Reallønnvekst vs nominell lønnsvekst
- Indeksering
 - Husleie
 - Stipend
 - Pensjoner

Utfordringer med KPI

- Måling av kvalitet
- Nye produkter - hva er kvaliteten til de?
- Sammensettingsproblemer - endring i konsummønster

Kostnaden av inflasjon

- Relative priser - pris på et produkt i forhold til et annet
- Prisnivå - generelt prisnivå på alle varer
- Hvis inflasjonen er høy er det krevende å følge med på prisutviklingen, både nivå og relative priser
- Indeksering av skatter (påvirker grenseverdier mv.)
- Inflasjon gunstig for de med gjeld og ulempe for de med formue
- Gjør langsiktig planlegging krevende (eks. sparing til pensjon)
- Hyperinflasjon

Inflasjon og renter

- Reel kjøpekraft fra finansielle verdipapirer
- **Hvorfor spare?** Konsumere i framtiden
- **Verdien av oppspart beløp:** Innskudd + utbetalte renter
- **Kostnaden ved framtidig konsum:** Mengde varer + prisøkning på varene

Realrenta: Nominell rente - inflasjon

- Fisher-effekten: Når inflasjonen er høy er også den nominell renten høy
 - Altså realrenten varierer mindre enn den nominell renten

Agenda del 2: Økonomiske vekst, produktivitet og levestandard

- Økning i levestandard og renters rente
- Hvorfor land blir rike
- Faktorer som påvirker arbeidsproduktiviteten
- Kostnaden av økonomisk vekst
- Hvordan styrke økonomisk vekst?
- Er det grenser for hvor sterk veksten kan bli?

Økning i levestandard

- Det har vært en dramatisk økning i levestandard siste 200 år
 - Vestlige land fikk veksthopp etter 2. verdenskrig
 - India og Kina «begynte» å vokse i 1990
- Betydningen av renters rente
 - Hvorfor små forskjeller i rente betyr så mye
 - Regne eks:
 - 100 kr i 1820 med 4 % avkastning
 - Gir 255 tusen i 2020: $100 \times (1.04^{200})$
 - «simple interest» gir kun $100 + 4 \times 200 = 900$ kr
 - Eks 19.2 illustrerer hvor stor forskjell noen få prosentpoeng har å si på avkastningen
- Tommelfingerregel: $72 \text{ perioder} / \text{rentesats} = \text{Ant. perioder før dobling}$

Hvorfor land blir rike

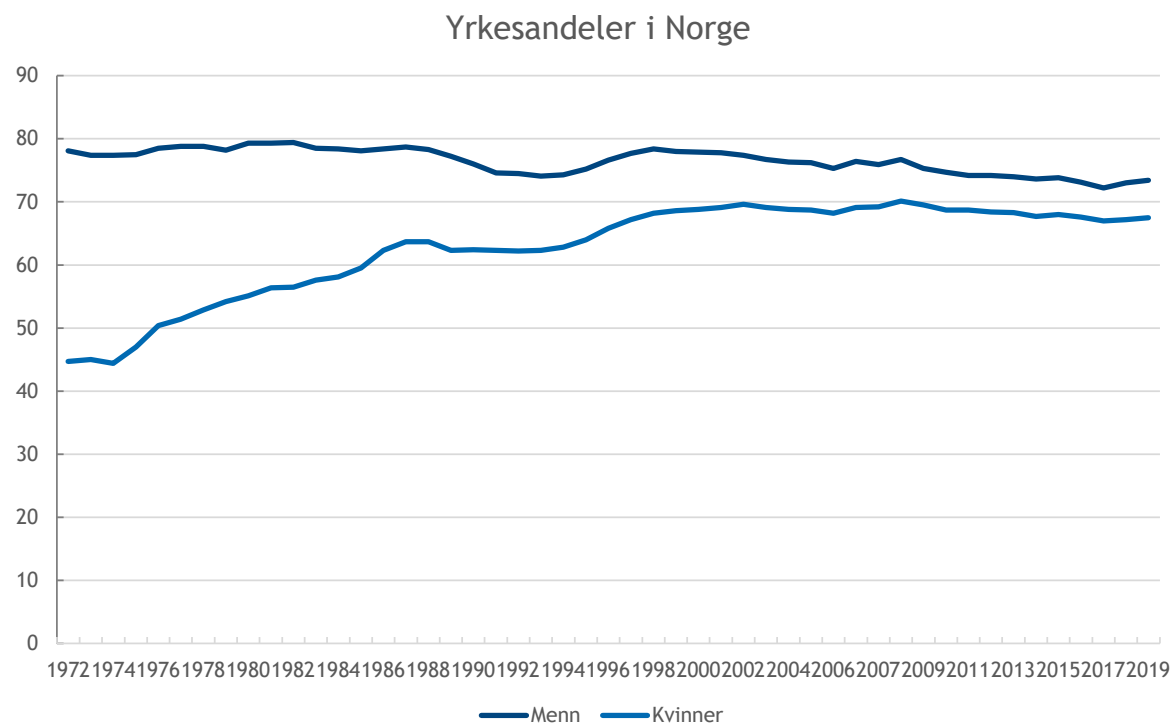
- Betydningen av **arbeidskraftproduktivitet**
- Produksjon og konsum påvirkes av hvor mye hver enkelt klarer å produsere, Y/POP
- Siden kun sysselsatte (N) som produserer (Y) har vi at. Produksjon per person (POP) er:

$$\frac{Y}{POP} = \frac{Y}{N} \times \frac{N}{POP}$$

, Avh. av arbeidskraftproduktivet: Y/N og sysselsettingsraten, N/POP

- Jo mer produktiv og jo større andel som jobber, dess høyere produksjon per person

Arbeidstilbud i Norge

<https://www.ssb.no/statbank/sq/10041182>

Faktorer som påvirker arbeidskraftproduktiviteten

- Humankapital
 - Talent, utdanning, opplæring, og ferdigheter
 - Alternativkostnad av utdanning?
 - Tapt arbeidsinntekt
- Fysisk kapital
 - Maskiner og bygninger/fabrikker
 - Mer fysisk kapital øker arbeidernes produktivitet og produksjon
- Naturressurser
 - Jordbruksareal, fiskeressurser (villfisk og oppdrett), Olje og gass, Vann(kraft)

...forts

- Teknologi
 - Effektivisere produksjon med
 - Ny kompetanse/metoder
 - Nye maskiner
 - Lett å overføre mellom land
 - Men hvordan var dette for 500 ,100, 50 år siden?
 - Patenter hindrer at nyvinninger kommer andre til gode (på godt og vondt)
- Entreprenørskap og ledelse
 - Vi trenger bedrifter for å omgjøre kunnskap og ressurser til produksjon

...forts

- Politiske rammevilkår
 - Legge til rette for et velfungerende næringsliv. **Gode rammebetingelser**
 - Stabilitet og forutsigbarhet
 - Lover og regler
 - Utdanning og helsevesen
 - Eiendomsrett
 - Bidrar til at ressursene blir optimalt utnyttet

Kostnad av økonomisk vekst

- Skal vi alltid streve etter høyest mulig produksjon?
- Investeringer krever at en frasier seg konsum
 - Å investere krever ressurser, som ellers kunne blitt brukt til å produsere konsumprodukter
 - Investeringer: Lavere konsum i dag, mot at høyere konsum i framtiden
- Høy vekst krever ofte høy arbeidsinnsats - altså høy vekst krever at en frasier seg fritid, men også helse og sikkerhet

Hvordan styrke økonomisk vekst?

- Poltikk for å styrke humankapitalen (eks. med tiltakene ifbm covid-19)
- Politikk for å styrke sparing og investeringer (BSU, pensjonssparing, offentlige investeringer)
- Politikk for å styrke FoU (Høgskolesektoren, Innovasjon Norge)
- Lover og regler (strukturell politikk)
- Fattige land?

Er det grenser for hvor sterk veksten kan bli?

- Thomas Malthus mfl.: Begrenset med ressurser...
- Vekst trenger ikke handle om **mere**, men også om **bedre**
- Rike land har bedre systemer for renovasjon, luftforurensning mv.
- Sirkulær økonomi - skal sikre bedre utnytting av ressursene

